

การพัฒนา รูปแบบการเสริมสร้างเศรษฐกิจชุมชน
ด้วยทุนทางวัฒนธรรม กรณีศึกษาชุมชนเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี

THE DEVELOPMENT OF REINFORCEMENT COMMUNITY
ECONOMY'S MODEL OF CULTURAL CAPITAL
IN KO KRET, NONTHABURI PROVINCE

ทรงยศ สาโรจน์^{1*} และ สุพจน์ แสงเงิน²
Songyot Sarot^{1*} and Supot Saengngern²

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย^{1,2}
Faculty of Humanities and Social Sciences, Phranakhon Rajabhat university, Bangkok, Thailand^{1,2}

Email: Songyot544@gmail.com^{1*}

Received: 2020-02-05

Revised: 2020-03-02

Accepted: 2020-03-17

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบวิธีผสมผสาน ประชากรกลุ่มตัวอย่าง คือ ภาครัฐในพื้นที่ ภาคเอกชน ในพื้นที่ ชารชุมชนเกาะเกร็ด และนักวิชาการท้องถิ่น มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาบริบทที่เกี่ยวข้องกับทุนทางวัฒนธรรม เพื่อพัฒนา รูปแบบการเสริมสร้างเศรษฐกิจชุมชนด้วยทุนทางวัฒนธรรม และเพื่อประเมินรูปแบบการเสริมสร้างเศรษฐกิจชุมชนด้วยทุนทางวัฒนธรรม ใช้วิธีศึกษาเชิงวิเคราะห์ เอกสาร การสังเกตแบบมีส่วนร่วม การสัมภาษณ์เชิงลึก และแบบประเมินรูปแบบวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. 2561 ของกองส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน กรมส่งเสริมการเกษตร โดยวิเคราะห์ผลการประเมินรูปแบบโดยใช้ค่าเฉลี่ย ผลการวิจัยพบว่า ชุมชนเกาะเกร็ดเกิดขึ้นสมัยกรุงศรีอยุธยา เดิมเป็นชุมชนการค้าขายและเป็นที่ตั้งด่านตรวจเรือ ปัจจุบันชุมชนมีการจัดระบบความสัมพันธ์กับภาครัฐและบุคคลภายนอก เพื่อสร้างเครือข่ายการค้าและสังคม การปรับตัวส่วนใหญ่สะท้อนออกมาในรูปของการเปลี่ยนแปลงอาชีพ มีค่านิยมและความคิดที่เปลี่ยนแปลงไป การจัดการองค์ความรู้ผ่านระบบการศึกษา โดยผลการวิจัยที่สำคัญคือ รูปแบบการเสริมสร้างเศรษฐกิจชุมชนด้วยทุนทางวัฒนธรรมประกอบด้วย 6 ส่วน ได้แก่ ส่วนของทุนทางวัฒนธรรม ส่วนของการรวมกลุ่ม ส่วนของความรู้ ส่วนของสิ่งแวดล้อม ส่วนของแนวทางการนำรูปแบบไปใช้ และส่วนของเงื่อนไขความสำเร็จ มีผลการประเมินรูปแบบ 78.75

คะแนน เมื่อเทียบกับเกณฑ์การประเมินรูปแบบวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. 2561 ของกองส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน กรมส่งเสริมการเกษตร อยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ: การพัฒนารูปแบบ การเสริมสร้างเศรษฐกิจชุมชน ทูทางวัฒนธรรม

ABSTRACT

This research is Mixed Method Research based on the Quantitative Research and Qualitative Research Sample population and stakeholders : Government sector, Private sector, Ko Kret Community and Academic . This research was objectives of this study were to explore related context of cultural capital, to develop reinforcement community economy's model of cultural capital, and to evaluate reinforcement community economy's Model of cultural capital. The methodology of this study included Documentary Analysis, Participatory Observation, and In-Depth Interview, Community Enterprise Promotion Division, Department of Agricultural Extension of 2018 .Data were analyzed by using mean. The results of this research showed that: Ko Kret Community was established since the Ayutthaya era. Formerly for Boat checkpoint and trading purposes. Therefore. Nowadays, this community manages the relationship with public sector and outsiders in order to create trading and social network. Its adaptation mainly is reflected as transformation of various occupation, values and opinions. Since its knowledge management is conducted through the education system. Reinforcement community economy's model of cultural capital consists of six sub- Parts: 1) Part of Cultural capital, Part of Integration, 3) Part of Knowledge, Part of Environment, Part of A model for guideline application and Part of The successful condition. The evaluation of the developed model indicated had score of 78.75. This figure was considered as high score compared to the standard score of 2018 community enterprise assessment, Community Enterprise Promotion Division, Department of Agricultural Extension.

Keywords: Model development, Reinforcement of community, Economy cultural capital

บทนำ

จากผลการพัฒนาประเทศ ที่เน้นพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน และความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจตามแนวคิดทุนนิยมเสรี (Capitalism) ประเทศไทยได้เริ่มปรับตัวเข้าสู่ยุคของการเปลี่ยนแปลงจากชนบทสู่เมือง แต่การจัดการพื้นที่ที่แยกส่วนระหว่างการพัฒนาชนบท และเมืองออกจากกัน ผนวกกับนโยบายการบริหารแบบรวมศูนย์ที่ขาดการมีส่วนร่วมของประชาชนและท้องถิ่น ก่อให้เกิดความเหลื่อมล้ำระหว่างเมืองและชนบทมากขึ้น ทั้งในด้านการกระจายรายได้ และการกระจายกิจกรรมทางเศรษฐกิจ โดยการเติบโตของเมืองไม่ได้มีส่วนร่วมสนับสนุนการพัฒนาชนบท ก่อให้เกิดความไม่สมดุลของการพัฒนา และไม่สามารถรักษาทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม รวมทั้งมีการพึ่งตนเองได้น้อยลง สภาพการณ์ดังกล่าวทำให้ภาคชนบทเจริญเติบโตไม่เท่าเทียมกัน และเกิดภาวะความยากจน และความล้าหลัง มีการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างสิ้นเปลือง ขาดการอนุรักษ์ ฟื้นฟู และเสื่อมโทรมลง ประกอบกับแรงจูงใจจากรายได้ภายนอกภาคเกษตร ทำให้คนชนบทต้องอพยพย้ายถิ่นเพื่อแสวงหาโอกาสที่ดีขึ้นในการประกอบอาชีพในเมือง (Office of the National Economics and Social Development Council, 2018)

การส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชน เป็นนโยบายของรัฐบาลซึ่งมาจากแนวคิดพื้นฐานว่า ปัญหาของประชาชนมีหนี้สินเพิ่มขึ้น สามารถแก้ไขได้ด้วยการที่ประชาชนรู้จักนำสินทรัพย์ที่มีอยู่ทำให้เกิดมูลค่าเพิ่มขึ้น เพื่อขจัดปัญหาความยากจนเป็นการสร้างอาชีพที่ยั่งยืน และรายได้ที่มั่นคง รัฐบาลจึงปรับนโยบายการพัฒนาประเทศ และ

ให้ความสำคัญในด้านเศรษฐกิจชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่น ดังที่ อนุสรณ์ อนุโณ (Aunno, 2005) กล่าวว่า รัฐบาลได้สนับสนุนการประกอบอาชีพ การเกษตรอย่างยั่งยืน เพื่อบรรเทาภาวะวิกฤติ เช่น โครงการเศรษฐกิจพอเพียง โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตของชุมชน เป็นต้น จากประเด็นดังกล่าว ไกรฤกษ์ ปิ่นแก้ว (PinKeaw, 2012) ได้ศึกษาเรื่องเศรษฐกิจสร้างสรรค์ และวิเคราะห์แนวทางการบริหารของรัฐบาล โดยอธิบายว่า รัฐบาลไทยมีความมุ่งมั่นที่จะปรับโครงสร้างการผลิต และบริการของประเทศ ให้เป็นเศรษฐกิจสร้างสรรค์ โดยเน้นการผลิต เรื่องการเพิ่มคุณค่าของสินค้าและบริการบนฐานความรู้และนวัตกรรม การให้ความสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนยังคงกระทำอย่างต่อเนื่อง ดังปรากฏในแผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (2560 - 2564) โดยให้ความสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ซึ่งมุ่งไปที่การส่งเสริมสร้างความเข้มแข็งของเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์และวัฒนธรรม และการพัฒนาวิสาหกิจตั้งใหม่ (Start Up) และวิสาหกิจเพื่อสังคม รวมถึงการสร้างสังคมผู้ประกอบการ เพื่อต่อยอดฐานการผลิตและบริการ โดยทุนทางวัฒนธรรมเป็นจุดศูนย์กลางที่เชื่อมโยงกับทุนประเภทอื่น ๆ เพราะทุนทางวัฒนธรรมถือเป็นหัวใจที่สำคัญ ในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน

ชุมชนเกาะเกร็ด เป็นชุมชนที่มีความเหมาะสมกับการนำแนวคิดเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ ในการพัฒนาให้เป็นชุมชนที่นำทุนทางวัฒนธรรม มาดำเนินกิจกรรมควบคู่ไปกับการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน ด้วยเหตุผลที่ว่าชุมชนเกาะเกร็ด

มีประวัติความเป็นมาที่ยาวนาน และวัฒนธรรมชาวมอญที่ทรงคุณค่า ซึ่งถือว่ามีชื่อเสียงในระดับประเทศ ดังที่ ลักษณะพร โรจน์พิทักษ์กุล (Rojpitugkun, 2007) กล่าวว่า วัฒนธรรมดั้งเดิมของไทย เป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับการพึ่งพาตนเอง สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม เชื่อมโยงกัน อาจเรียกว่า “เศรษฐกิจวัฒนธรรม” จึงสรุปได้ว่า พื้นฐานของสังคมไทยซึ่งเป็นสังคมเกษตรกรรมวัฒนธรรมและภูมิปัญญาดั้งเดิมเป็นรากเหง้าของสังคมไทยสามารถนำมาใช้เป็นเครื่องมือและเป็นรากฐานของการพัฒนาได้อย่างแท้จริง จากเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงนำการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) เป็นกระบวนการหลักในการวิจัย ดังที่ อุทัย ดุลยเกษม (Dulyakasem, 2002) กล่าวว่า การทำวิจัยแบบมีส่วนร่วมหรือการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมหรือ PAR นั้น เน้นที่ผู้เข้ามามีส่วนร่วมทุกขั้นตอน ตั้งแต่ต้นจนจบกระบวนการ กระบวนการนี้ชาวบ้านจะเรียนรู้โดยไม่ต้องเขียน ขึ้นอยู่กับจุดยืนของเรา และช่วยสร้างความเข้มแข็งให้กับคนธรรมดาทั่ว ๆ ไป การพัฒนาอย่างเป็นวงรอบตามขั้นตอนที่เป็นระบบ โดยมีการเริ่มต้นจากจุดของการค้นหาปัญหาหรือคุณค่า และแสวงหาโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน การวิจัยในครั้งนี้ส่งผลกับชุมชนโดยตรง ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ชัดเจน เกิดแหล่งเศรษฐกิจในชุมชน และแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรม ตลอดจนการ

ตระหนักถึงคุณค่าของศักยภาพของชุมชนที่มีอยู่ ชุมชนมีประสบการณ์ในการวางแผนการ และการจัดการจากกระบวนการวิจัย จนนำไปสู่การประยุกต์ใช้รูปแบบอย่างเป็นระบบ จะทำให้เกิดกระบวนการเชื่อมโยงนำสู่การเปลี่ยนแปลงในที่สุด

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบริบทที่เกี่ยวข้องกับทุนทางวัฒนธรรมของชุมชนเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างเศรษฐกิจชุมชนด้วยทุนทางวัฒนธรรมของชุมชนเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี
3. เพื่อประเมินรูปแบบการเสริมสร้างเศรษฐกิจชุมชนด้วยทุนทางวัฒนธรรมของชุมชนเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี

ขอบเขตการวิจัย

ประชากรในการศึกษา ได้แก่ บุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบลเกาะเกร็ด กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกาะเกร็ด ชุมชนเกาะเกร็ด กองส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน กรมส่งเสริมการเกษตร และนักวิชาการท้องถิ่น โดยการศึกษาครอบคลุมแนวคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรมและภูมิปัญญา แนวคิดเกี่ยวกับเศรษฐกิจชุมชน และรูปแบบการสร้างเสริมเศรษฐกิจชุมชนด้วยทุนทางวัฒนธรรม

กรอบแนวคิดของการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดของการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยนี้ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Method) โดยกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) ทำการวิจัยในพื้นที่ชุมชนเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี ระยะเวลา 12 เดือน โดยมีรายละเอียด ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ในการ

วิจัยครั้งนี้แบ่งกลุ่มผู้ให้ข้อมูลออกเป็น 2 กลุ่ม

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลโดยการสัมภาษณ์และร่วมกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ประกอบด้วย ภาครัฐในพื้นที่ ได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะเกร็ด จำนวน 3 คน กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกาะเกร็ด ได้แก่ กลุ่ม

เครื่องปั้นดินเผา กลุ่มขนมไทยมงคล กลุ่มผ้าบาติก กลุ่มผลิตภัณฑ์จักสานพลาสติก และกลุ่มซารางแดง จำนวน 3 คน ชุมชนเกาะเกร็ด ได้แก่ ชาวบ้าน ผู้นำชุมชน ประชาชนชาวบ้าน จำนวน 20 คน และนักวิชาการท้องถิ่นจำนวน 2 คน โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลโดยการตอบแบบประเมินด้วยแบบประเมินรูปแบบวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. 2561 ของกองส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน กรมส่งเสริมการเกษตร ประกอบด้วย ภาครัฐในพื้นที่ 2 คน (องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะเกร็ด) กลุ่มวิสาหกิจชุมชน 2 คน ชาวชุมชนเกาะเกร็ด 15 คน และนักวิชาการท้องถิ่น 1 คน โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยใช้แบบการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview Techniques) โดยใช้แนวสัมภาษณ์ (Interview Guideline) โดยมีประเด็น การสัมภาษณ์เกี่ยวกับ ความเหมาะสมในการพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างเศรษฐกิจชุมชน ประกอบด้วย 1) ด้านทุนทางวัฒนธรรม 2) ด้านการรวมกลุ่ม 3) ด้านความรู้ 4) ด้านสิ่งแวดล้อม

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลประกอบด้วย

การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน (Documentary) โดยค้นคว้าข้อมูลที่เป็นข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Source) ทั้งจาก งานวิจัย บทความ วารสาร หนังสือ และสิ่งพิมพ์อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยผู้วิจัยได้เรียบเรียงข้อมูลไว้เป็นหมวดหมู่อย่างเป็นระบบ

เพื่อตรวจสอบความครบถ้วนแล้วนำมาประกอบการวิเคราะห์ผลการวิจัย

การศึกษาภาคสนาม (Field Study) เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องเป็นปัจจุบันมากที่สุด ผู้วิจัยได้ลง พื้นที่เก็บข้อมูลภาคสนามจากกลุ่มเป้าหมายโดยตรง ซึ่งใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล 3 วิธี ประกอบด้วย

- การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) ในการดำเนินการอบรมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม การพูดคุยกับ ชาวบ้านในชุมชน และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-participant Observation) เป็นการสังเกตเชิงสำรวจ สภาพทั่วไป เพื่อหาหลักฐาน หรือข้อมูลที่เกี่ยวข้อง โดยจดบันทึกปรากฏการณ์ที่มีผลต่อการวิจัยในทุกด้าน เช่น การประกอบอาชีพ ภูมิปัญญา สภาพทางสังคมวัฒนธรรมประเพณี สิ่งแวดล้อม การปฏิสัมพันธ์ระหว่างคนในชุมชน และบุคคลภายนอก เพื่อให้เข้าใจสภาพบริบทชุมชน

- การสัมภาษณ์เชิงลึก เป็นการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย โดยเน้นที่การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ (On-structural Interview) ในลักษณะที่แบบกึ่งมีโครงสร้างและไม่มีโครงสร้าง การสัมภาษณ์ผู้วิจัย เน้นที่ความยืดหยุ่น (Flexibility) ของประเด็นในการสัมภาษณ์ เพื่อให้ผู้ให้ข้อมูลหลักตอบคำถามได้อย่างหลากหลาย ครอบคลุม ประเด็นแต่ละประเด็นที่ครบถ้วน รวมถึงสามารถเชื่อมโยงไปสู่ข้อมูลอื่นที่สำคัญได้ ด้วย บรรยากาศแบบเป็นกันเองอย่างเป็นธรรมชาติ อาจมีประเด็นพูดคุยนอกเหนือจากที่ระบุไว้ เพื่อให้การสัมภาษณ์ไม่ตึงเครียดจนเกินไป โดยผู้วิจัยจะควบคุมไม่ให้

ออกนอกประเด็นมากเกินไป สำหรับการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยจะแนะนำ ตัวเองและวัตถุประสงค์ในการ สัมภาษณ์ ขออนุญาตบันทึกเสียงและถ่ายภาพ

- การสนทนากลุ่ม เป็นการพูดคุยกับ กลุ่มเป้าหมาย ขนาดเล็ก เช่น ผู้นำชุมชน ผู้นำกลุ่ม ใน ชุมชน สมาชิกกลุ่ม และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง เช่น เจ้าหน้าที่รัฐ เพื่อให้ผู้เข้าร่วมมีโอกาสแสดง ความคิดเห็นและแลกเปลี่ยนข้อมูลเชิงลึก ซึ่งข้อมูลที่ได้จะมีทั้งข้อมูลพื้นฐานของชุมชน ด้านประวัติ ความเป็นมาของกลุ่ม สภาพภูมิศาสตร์ ความเป็นอยู่ของครอบครัวและเครือญาติการ เรียนรู้ การประกอบอาชีพ ขนบธรรมเนียม ประเพณี โดยผู้วิจัยคอยสังเกต และช่วยเหลือ ให้กลุ่มอภิปรายซึ่งทุกคนมีส่วนร่วมในการ แสดงความคิดเห็นอย่างเปิดเผย ข้อมูลที่ได้ จากการ สนทนากลุ่ม ผู้วิจัยได้นำไปวิเคราะห์ ร่วมกับข้อมูลที่ได้จากวิธีอื่น ๆ เนื่องจากข้อมูล ที่ได้จากการสนทนากลุ่มผ่าน การถกเถียง ตอบกันของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลทำให้มั่นใจในความ ถูกต้องตรงประเด็น ความน่าเชื่อถือและความ หลากหลายของข้อมูล ทั้งนี้ผู้วิจัยมีการนัดหมาย ล่วงหน้าตลอดจนแจ้งวัตถุประสงค์ของการ สนทนา ระยะเวลา สนทนา สถานที่ วัน-เวลา ในการสนทนากลุ่ม

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้นำข้อมูลมาเชื่อมโยงสู่กรอบ แนวคิดการวิจัยเข้ากับแนวคิด ทฤษฎี หลักการ ทางวิชาการ และข้อมูลที่ได้จากภาคสนาม เพื่อนำไปสู่การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ในแต่ละประเด็นอย่างเป็นระบบ จนเห็นประเด็น สำคัญที่ปรากฏจากข้อมูล หากมีข้อมูลซ้ำ ๆ จัดหมวดหมู่ข้อมูล หาความหมาย แยกแยะ

องค์ประกอบ เชื่อมโยงความเกี่ยวพัน ตีความ ข้อมูล โดยมีวิธีการตรวจสอบข้อมูล คือ การ ตรวจสอบแบบสามเส้าด้านข้อมูล จากการรวบรวม ข้อมูลเรื่อง เดียวกันด้วยวิธีการ 3 วิธี คือ การสังเกต การสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม แล้วนำมาจัดหมวดหมู่ ตรวจสอบความถูกต้อง วิเคราะห์ และสังเคราะห์จากนั้นส่งข้อมูล ให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ช่วยตรวจสอบ และยืนยันอีกครั้งหนึ่ง เพื่อให้ข้อมูลที่ได้มีความ สมบูรณ์ ถูกต้อง และน่าเชื่อถือมากที่สุด สำหรับการนำเสนอใช้วิธีการเขียนบรรยายเชิงพรรณนา (Descriptive Approach)

สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัย

1. ความเป็นมาและวิถีชีวิตของชุมชน เกาะเกร็ด ชื่อของเกาะเกร็ดที่เรียกกันในปัจจุบัน สันนิษฐานว่า คลองลัดเกร็ดน้อยได้ถูกความแรง ของสายน้ำที่ลัดผ่านไหลตรง ทำให้กระแสน้ำ กัดเซาะตลิ่งจนพังลง และกลายเป็นลำน้ำกว้าง จึงมีสภาพเป็นเกาะปรากฏชัดขึ้น จึงมีชื่อเรียก พื้นที่ส่วนนี้ว่าเป็นเกาะ โดยเริ่มแรกมีชื่อเรียกว่า “เกาะศาลากุล” (Ramkomut, 1999) โดยชื่อนี้ ยังคงมีปรากฏอยู่ในโฉนดที่ดินที่ออกในสมัย รัชกาลที่ 5 จนถึงสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย รัชกาลที่ 2 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ภายหลังจากที่ได้มีการตั้งอำเภอปากเกร็ดขึ้น และเลื่อนฐานะ “เกาะศาลากุล” ขึ้นเป็นตำบล เรียกว่า “ตำบลเกาะเกร็ด” จากนั้นจึงมีชื่อ ที่เปลี่ยนแปลงไปเป็น “เกาะเกร็ด” อย่างเป็นทางการ จนถึงปัจจุบัน ชุมชนเกาะเกร็ด มีขนบธรรมเนียมประเพณีและศิลปวัฒนธรรม

ที่สืบต่อกันมาช้านาน โดยเฉพาะ หัตถกรรม เครื่องปั้นดินเผา และการแกะลายวิจิตรบน เครื่องปั้นดินเผา อันมีชื่อเสียงที่ทำให้ผู้คนและนักท่องเที่ยวทั้งไทยและต่างประเทศจำนวนมาก เข้าเยี่ยมชม (Na Thalang, 1999) ดังนั้นจึงพอสรุปได้ว่าการตั้งถิ่นฐานของชุมชนเกาะเกร็ด มีหลักฐานและเหตุผลที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อม และปัจจัยทางภูมิศาสตร์ ที่จำเป็นในการดำรงชีวิตเป็นประการสำคัญ

การเปลี่ยนแปลงการดำรงชีวิตที่มีสัมพันธกับทรัพยากรธรรมชาติของชุมชนเกาะเกร็ด ซึ่งทุนทางวัฒนธรรมที่มีอยู่ในชุมชนนี้ สร้างรายได้ให้กับชุมชนจากอดีตถึงปัจจุบัน ด้วยเหตุผลที่เป็นแหล่งของประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ประเพณี ที่หลากหลาย อาทิ วัดวาอาราม ศิลปะหัตถกรรมต่าง ๆ ทั้งที่เป็นวิถีการดำรงชีวิต และวัฒนธรรมท้องถิ่นดั้งเดิม ซึ่งมีการพัฒนาต่อเนื่องมายาวนาน อันสมควรแก่การอนุรักษ์และพัฒนาให้คงอยู่กับสังคมไทยต่อไป ทุนทางวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์โดดเด่น เฉพาะตัวตรงตามแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจของรัฐบาลที่ส่งเสริมให้ชุมชนเสริมสร้างเศรษฐกิจด้วยทุนทางวัฒนธรรม โดยผ่านกลุ่มวิสาหกิจชุมชนซึ่งในชุมชนเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี ได้แก่ กลุ่มเครื่องปั้นดินเผา กลุ่มขนมไทยมงคล กลุ่มผ้าบาติก กลุ่มผลิตภัณฑ์จักสานพลาสติก และกลุ่มซารางแดง

องค์ความรู้และการจัดการองค์ความรู้ในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติของชุมชนเกาะเกร็ด ชาวชุมชนมีการจัดการองค์ความรู้ผ่านทางสถาบันครอบครัว และศาสนา เป็นหลักฐานมีลักษณะของการถ่ายทอดที่สอดคล้อง

ไปกับวิถีชีวิต จากที่ผ่านมามีสถาบันองค์กรชุมชนเกิดขึ้น ทำให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างกว้างขวาง แต่ทั้งนี้มุ่งไปที่การพัฒนาระบบเศรษฐกิจเพียงด้านเดียว ส่วนยุคปัจจุบันการจัดการองค์ความรู้ จะทำผ่านระบบการศึกษาโดยมีโรงเรียนเข้ามาทำหน้าที่แทนบ้านและวัด ทำให้องค์ความรู้ต่าง ๆ ของชุมชนสูญหายไปและถูกทดแทนด้วยองค์ความรู้แบบใหม่ อย่างไรก็ตามชุมชนไม่ได้อยู่ในภาวะที่หยุดนิ่ง แต่ยังคงมีกระบวนการเรียนรู้มาอย่างต่อเนื่องโดยมีตลาดเข้ามาทำหน้าที่เป็นเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่สำคัญของชุมชน สำหรับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติของชุมชนเกาะเกร็ด จะสอดคล้องไปกับวิถีการดำรงชีวิต โดยปรากฏออกมาในรูปของจารีต ความเชื่อ ประเพณี และพิธีกรรม จะมีลักษณะเป็นเกณฑ์กติกากในการอยู่ร่วมกัน นอกจากนี้สภาพทางภูมิศาสตร์ของบริเวณเกาะเกร็ดก็ประสบปัญหาน้ำท่วม น้ำท่วมขะมวลผวยการก่อสร้างต่าง ๆ ที่เป็นเหตุให้เกิดมลภาวะและทัศนียภาพไม่สวยงามรวมทั้งการเข้ามาประกอบอาชีพของคนนอกที่หวังแต่กำไรและผลประโยชน์อย่างเดียว ความจำเป็นที่ภาครัฐภาคเอกชนที่ประกอบธุรกิจการท่องเที่ยวและชาวชุมชนชาวเกาะเกร็ด จะต้องคำนึงถึงและดำเนินการเป็นอันดับแรกคือความสำคัญในการพัฒนาศักยภาพของเกาะเกร็ด ให้เจริญเติบโตอย่างยั่งยืน ตลอดจนสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนและดำรงไว้ซึ่งวิถีชีวิตที่มรดกที่มีคุณค่าเพื่อนำไปสู่การสร้างความสำเร็จเติบโตทางเศรษฐกิจและการกระจายรายได้สู่ชุมชน

2. รูปแบบการเสริมสร้างเศรษฐกิจชุมชนด้วยทุนทางวัฒนธรรม ของชุมชนเกาะเกร็ด

จังหวัดนนทบุรี ที่ได้จากกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ประกอบด้วย 6 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ทูทางวัฒนธรรม เมืองค์ประกอบ 3 ข้อ คือ

ข้อที่ 1 การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างชุมชนและภาครัฐ ได้แก่ ทูที่มีอยู่ในตัวตนทูที่อยู่ในวัดถุ และทูที่อยู่ในรูปสถาบัน

ข้อที่ 2 การพัฒนาทูทางวัฒนธรรม ได้แก่ การแสวงหาวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชน และการแปรรูปทูทางวัฒนธรรม

ข้อที่ 3 บทบาทของทูทางวัฒนธรรม ได้แก่ บทบาทต่อการพัฒนาคน บทบาทต่อการศึกษา และบทบาทต่อวัฒนธรรม

ส่วนที่ 2 การรวมกลุ่ม เมืองค์ประกอบ 2 ข้อ คือ

ข้อที่ 1 การให้ความสำคัญกับการรวมกลุ่ม ได้แก่ ภาครัฐส่งเสริมให้เกิดการรวมกลุ่ม และความต้องกรรวมกลุ่ม

ข้อที่ 2 การปรับปรุงวิสัยทัศน์เพื่อการรวมกลุ่ม ได้แก่ การมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน การจัดโครงสร้างของกลุ่ม และแบ่งหน้าที่และความรับผิดชอบ

ส่วนที่ 3 ความรู้ เมืองค์ประกอบ 3 ข้อ คือ

ข้อที่ 1 การเข้าถึงความรู้ ได้แก่ แหล่งเรียนรู้ในชุมชน

ข้อที่ 2 การจัดเก็บความรู้ ได้แก่ ฐานความรู้ชุมชน

ข้อที่ 3 การถ่ายทอดความรู้ ได้แก่ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ และเอกสาร

ส่วนที่ 4 สิ่งแวดล้อม เมืองค์ประกอบ 1 ข้อ คือ

ข้อที่ 1 ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้แก่ การอนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และทุกภาคส่วนร่วมกันรับผิดชอบสิ่งแวดล้อม

ส่วนที่ 5 แนวทางการนำรูปแบบไปใช้รูปแบบการเสริมสร้างเศรษฐกิจชุมชนด้วยทูทางวัฒนธรรม ของชุมชนเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี เป็นเป็นรูปแบบเชิงโครงสร้างที่มีลักษณะเป็นรูปแบบเชิงสัมพันธ์กับเงื่อนไขและองค์ประกอบที่สำคัญ ดังนี้

1) ด้านการนำรูปแบบไปประยุกต์ใช้โดยชุมชน คือ (1) ชุมชนต้องให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างเศรษฐกิจชุมชนด้วยทูทางวัฒนธรรม และ(2)เป็นชุมชนที่ประสานประโยชน์โดยการนำรูปแบบการเสริมสร้างเศรษฐกิจชุมชนด้วยทูทางวัฒนธรรมไปประยุกต์ใช้ และหน่วยงานภาครัฐทำหน้าที่ในการส่งเสริมและสนับสนุน โดยคำนึงถึงรูปแบบการเสริมสร้างเศรษฐกิจชุมชนด้วยทูทางวัฒนธรรม

2) ด้านลักษณะของรูปแบบที่นำไปใช้โดยชุมชน คือ (1)จัดทำวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ในการเสริมสร้างเศรษฐกิจชุมชนด้วยทูทางวัฒนธรรมให้ชุมชน และทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับการเสริมสร้างเศรษฐกิจชุมชนร่วมในการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง (2) สร้างกลไกในการสร้างแรงจูงใจให้ชุมชน พร้อมรับความร่วมมือจากภาครัฐ (3) ให้ความสำคัญในการพัฒนาวัฒนธรรมของชุมชนโดยการประยุกต์ใช้รูปแบบอย่างเหมาะสม (4) จัดทำโครงสร้างของงานและบทบาทหน้าที่ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกี่ยวกับความร่วมมือกันเ็นชุมชนและมีการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในชุมชน สร้างฐานความรู้ชุมชน และการ

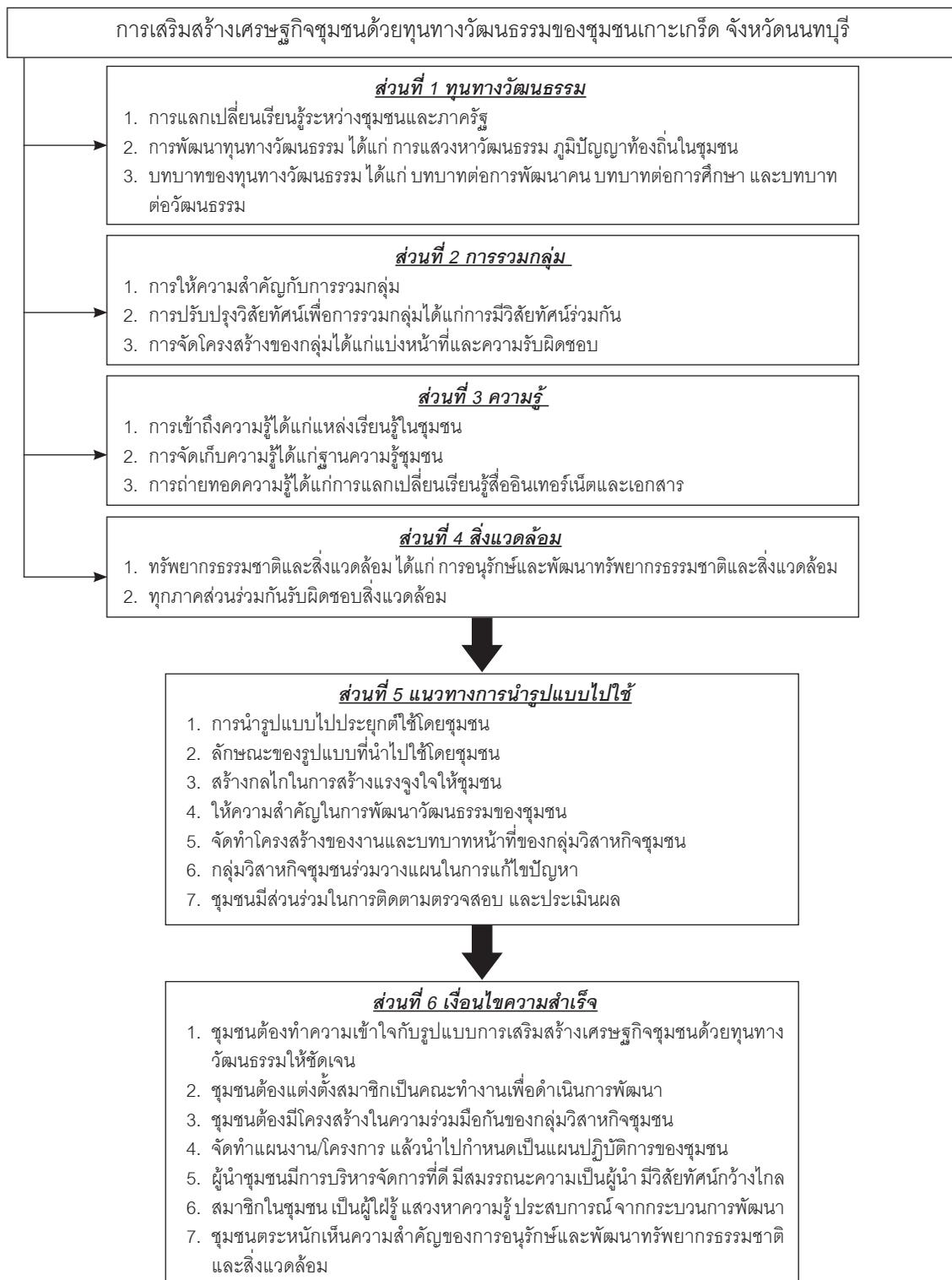
ถ่ายทอดความรู้ที่ชัดเจน (5) เปิดโอกาสให้กลุ่มวิสาหกิจชุมชนร่วมวางแผนในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาชุมชนอย่างต่อเนื่องโดยคำนึงถึงประโยชน์ที่ได้รับร่วมกัน และ (6) เปิดโอกาสให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมในการติดตามตรวจสอบและประเมินผลการเสริมสร้างเศรษฐกิจชุมชนด้วยทุนทางวัฒนธรรมของชุมชน

ส่วนที่ 6 เงื่อนไขความสำเร็จ ดังนี้

1) ชุมชนต้องทำความเข้าใจกับรูปแบบการเสริมสร้างเศรษฐกิจชุมชนด้วยทุนทางวัฒนธรรมให้ชัดเจน 2) ชุมชนต้องแต่งตั้งสมาชิกเป็นคณะทำงานเพื่อดำเนินการพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างเศรษฐกิจชุมชนด้วยทุนทางวัฒนธรรม 3) ชุมชนต้องมีโครงสร้างในความร่วมมือกันของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน 4) จัดทำแผนงาน/โครงการแล้วนำไปกำหนดเป็นแผนปฏิบัติการของชุมชน

ตามความเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมของชุมชน 5) ผู้นำชุมชนมีการบริหารจัดการที่ดี มีสมรรถนะความเป็นผู้นำ มีวิสัยทัศน์กว้างไกล 6) สมาชิกในชุมชน เป็นผู้ใฝ่รู้แสวงหาความรู้ ประสบการณ์จากกระบวนการพัฒนา ตลอดจนพัฒนาตนเองในการเรียนรู้ต่าง ๆ และ 7) ชุมชนตระหนักเห็นความสำคัญของการอนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และทุกภาคส่วนร่วมกันรับผิดชอบสิ่งแวดล้อม และประโยชน์ที่ได้รับจากการเสริมสร้างเศรษฐกิจชุมชนด้วยทุนทางวัฒนธรรม

รูปแบบการเสริมสร้างเศรษฐกิจชุมชนด้วยทุนทางวัฒนธรรม ของชุมชนเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี ที่ได้จากกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ประกอบด้วย 6 ส่วน แสดงตามภาพที่ 2 ดังนี้

ภาพที่ 2 รูปแบบการเสริมสร้างเศรษฐกิจชุมชนด้วยทุนทางวัฒนธรรมของชุมชนเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี

3. ผลการประเมินรูปแบบการเสริมสร้างเศรษฐกิจชุมชนด้วยทุนทางวัฒนธรรมของชุมชนเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี เมื่อเทียบกับเกณฑ์การประเมินรูปแบบวิสาหกิจชุมชน พ.ศ.2561 ของกองส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนกรมส่งเสริมการเกษตรอยู่ในระดับมาก แสดงในตารางที่ 1 ดังนี้

ภายนอก ภาครัฐที่มุ่งเน้นไปที่การพัฒนาาระบบเศรษฐกิจ ส่งผลให้ชุมชนมีการเปลี่ยนแปลงระบบการผลิต การบริโภค และเทคโนโลยีการผลิตและเชื่อมโยงให้เกิดการเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์ระหว่างคนกับคน โดยคำนึงถึงผลประโยชน์เป็นหลัก และให้ความสำคัญกับธรรมชาติในฐานะ

ตารางที่ 1 ผลการประเมินรูปแบบการเสริมสร้างเศรษฐกิจชุมชนด้วยทุนทางวัฒนธรรมของชุมชนเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี

ด้าน	คะแนน
ด้านความคิดริเริ่ม (10 คะแนน)	8.60
ด้านความสามารถในการบริหารและการจัดการ (35 คะแนน)	24.00
ด้านบทบาทและการมีส่วนร่วม (25 คะแนน)	20.70
ด้านความมั่นคงและฐานะทางเศรษฐกิจ (15 คะแนน)	12.75
ด้านการทำกิจกรรมสาธารณประโยชน์และการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (15 คะแนน)	12.70
รวม (100 คะแนน)	78.75

อภิปรายผลการวิจัย

1. การเปลี่ยนแปลงการดำรงชีวิตที่สัมพันธ์กับวัฒนธรรมของชุมชนเกาะเกร็ด ทำให้ทราบถึงในอดีตชุมชนมีความมั่นคงทางทรัพยากรธรรมชาติ มีระบบคุณค่า มีวัฒนธรรมความเชื่อทำหน้าที่กำกับและเชื่อมโยงคนกับคน คนกับธรรมชาติ และคนกับสิ่งเหนือธรรมชาติ เข้าไว้ด้วยกัน ทำให้ชุมชนมีวิถีชีวิตที่สัมพันธ์กับธรรมชาติสอดคล้องกลมกลืนอย่างเป็นองค์รวม ผลการวิจัยพบว่า ต่อมาเกิดการเปลี่ยนแปลงระบบนิเวศภายในชุมชน และการแปลงจาก

ที่เป็นปัจจัยการผลิต ส่วนระบบวัฒนธรรม คุณค่า และความเชื่อก็ถูกลดทอนคุณค่าและความศักดิ์สิทธิ์ลง ด้วยความรู้ความคิดและค่านิยมสมัยใหม่ ส่งผลให้วัฒนธรรมถูกปรับเปลี่ยนและทรัพยากรธรรมชาติของชุมชนเกิดความเสื่อมโทรมลงอย่างรวดเร็ว ผลการวิจัยยังค้นพบอีกว่า เมื่อเข้าสู่ปัจจุบันชุมชนเกาะเกร็ด มีความพยายามในการจัดระบบความสัมพันธ์ของวัฒนธรรมและทรัพยากรธรรมชาติ และเริ่มมีปรากฏการณ์ของความขัดแย้งของคน ที่คำนึงถึงการใช้ประโยชน์ระยะสั้นกับคนที่ต้องการ

ใช้ประโยชน์ในระยะยาว แต่มีปรากฏการณ์ของการเปลี่ยนแปลงบางส่วน ที่สะท้อนถึงรากฐานภูมิปัญญาของชุมชน ที่สามารถนำมาปรับใช้เพื่อให้เกิดความสอดคล้องกับสภาพของสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป นอกจากนี้ชุมชนยังเรียนรู้ที่จะจัดระบบความสัมพันธ์กับภาครัฐ และบุคคลภายนอกชุมชน เพื่อสร้างเครือข่ายทางการค้าและทางสังคม มากกว่าจะให้ความสำคัญกับคนในชุมชนด้วยกัน ในขณะที่กฎหมาย ระเบียบข้อบังคับและเกณฑ์ต่าง ๆ ได้เข้ามาทำหน้าที่ในการจัดระบบ ความสัมพันธ์ของคนในชุมชน แทนจารีตประเพณีและพิธีกรรมดั้งเดิมของชุมชน ในขณะที่เกิดการเปลี่ยนแปลงในแต่ละช่วงเวลา ชุมชนเองก็ไม่ได้อยู่ในภาวะหยุดนิ่ง หากแต่มีการปรับตัวอยู่ตลอดเวลา ซึ่งการปรับตัวส่วนใหญ่จะสะท้อนออกมาในรูปของเปลี่ยนแปลงอาชีพให้มีความหลากหลายขึ้น โดยมีการปรับความสัมพันธ์ระหว่างคนกับคน คนกับธรรมชาติ และคนกับสิ่งเหนือธรรมชาติให้สอดคล้องกับเป้าหมายใหม่ของชีวิต ตลอดจนวัฒนธรรม ค่านิยมและความคิดที่เปลี่ยนแปลงไปด้วยซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ เต็มศักดิ์ ภาณุวรรณ (Panuwun, 2018) ได้ศึกษาปัจจัยการเปลี่ยนแปลง ของชุมชนริมน้ำในคลองบางกอกน้อย ผลการวิจัยพบว่า วิวัฒนาการและสภาพการเปลี่ยนแปลงของชุมชนริมน้ำทางด้านกายภาพ เศรษฐกิจ และสังคม วิเคราะห์ศักยภาพ และทัศนคติของคนในชุมชน ที่มีต่อแม่น้ำลำคลองจากเนื้อหาทางประวัติศาสตร์ กิจกรรมที่สัมพันธ์กับการใช้ที่ดิน ลักษณะในงาน ของชาวชุมชน การประกอบอาชีพ รายได้สภาพแวดล้อม ที่สะท้อนในชีวิตประจำวัน ที่เปลี่ยน จากชุมชนน้ำมาเป็นชุมชนบก รวมถึง

ผลกระทบในด้านต่างๆ ที่มีต่อพื้นที่ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาพื้นที่ให้มีความสอดคล้องกับการรักษาสภาพแวดล้อมและวิถีชีวิตแบบชาวบ้านของชุมชน ทั้งนี้ชาวชุมชนเกาะเกร็ด มีการปรับตัวในระดับของปัจเจก ซึ่งมีปรากฏการณ์ในระดับครอบครัว เนื่องจากความแตกต่างทางฐานะทำให้มีความแตกต่างทางโอกาสในการเข้าถึงทรัพยากรไปด้วย ชุมชนจึงไม่สามารถยกระดับการปรับตัวได้พร้อมกันทั้งหมด ทั้งนี้มีข้อสังเกตที่เกี่ยวข้องกับ การปรับตัวทั้งที่เป็นปฏิริยาในเชิงตอบรับ ปฏิริยาในเชิงรอมชอม และปฏิริยาในเชิงปฏิเสธ ในส่วนขององค์ความรู้ และการจัดการองค์ความรู้ ของชุมชนชุมชนเกาะเกร็ด ผลการวิจัยพบว่า ในอดีตมีการจัดการองค์ความรู้ผ่านทางสถาบันครอบครัว และศาสนา มีลักษณะของการถ่ายทอดสอดคล้องไปกับวิถีชีวิต ในปัจจุบันมีสถาบันองค์กรชุมชนเกิดขึ้น ทำให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างกว้างขวาง แต่ทั้งนี้มุ่งไปที่การพัฒนาระบบเศรษฐกิจเพียงด้านเดียว นอกจากนั้นในปัจจุบันการจัดการองค์ความรู้จะทำผ่านระบบการศึกษา โดยมีโรงเรียนเข้ามาทำหน้าที่แทนบ้าน และวัด อาจทำให้องค์ความรู้ต่างๆ ของชุมชนสูญหายไป และถูกทดแทนด้วยองค์ความรู้แบบใหม่ อย่างไรก็ตามชุมชนยังคงมีกระบวนการเรียนรู้มาอย่างต่อเนื่องโดยมีตลาดและกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเข้ามาทำหน้าที่เป็นเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่สำคัญของชุมชน

2. การพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างเศรษฐกิจชุมชนด้วยทุนทางวัฒนธรรม ในการจัดกิจกรรมต่างๆ ผลการวิจัยพบว่า เป็นกิจกรรมสร้างความร่วมมือ การสร้างบทเรียนร่วมกัน

การแลกเปลี่ยนเรียนรู้และมีการสอดแทรกคุณธรรมเกี่ยวกับการให้ความช่วยเหลือ และการมุ่งแก้ปัญหาในชุมชนร่วมกันเพื่อสร้างชุมชนให้เป็นสิ่งคมีคุณภาพ โดยผู้วิจัยได้สอดแทรกข้อมูลให้กลุ่มคนที่มาร่วมกิจกรรมได้ตระหนักต่อการสร้างสิ่งคมีคุณภาพเอาไว้เป็นแบบอย่างของบุตรหลาน เพื่อให้การสานต่อเจตนารมณ์ดำเนินสืบเนื่องกันไปไม่จบสิ้น ภายใต้ความร่วมมือกันว่าสิ่งคมีคุณภาพไม่มีวันล่มสลาย สิ่งสำคัญของการพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างเศรษฐกิจชุมชนด้วยทุนทางวัฒนธรรมคือการให้การยอมรับซึ่งกันและกันเป็นสิ่งจำเป็น และเป็นพลังพื้นฐานที่จะให้เกิดการร่วมมือกันพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน และเฝ้าระวังผลประโยชน์ของชุมชนร่วมกัน ในเวลาที่มีกลุ่มธุรกิจหรือนักท่องเที่ยวเข้ามาในชุมชนเกาะเกร็ด เพื่อหาประโยชน์จากทรัพยากรที่มีในชุมชน ซึ่งทำให้ผู้คนในชุมชนสูญเสียผลประโยชน์ หากไม่มีการป้องกันหรือสงวนทรัพยากรในชุมชนแล้ว ในอนาคตชาวชุมชนเกาะเกร็ด อาจต้องอพยพที่อยู่อาศัย และอาจต้องประกอบอาชีพรับจ้างเป็นลูกจ้างนายทุนที่แสวงหาประโยชน์จากทรัพยากรในชุมชนของตนเอง ซึ่งมีรายได้น้อยและไม่มีความมั่นคง ผลของการวิจัยในครั้งนี้สร้างการร่วมมือกันทำกิจกรรมการเสริมสร้างเศรษฐกิจชุมชนด้วยทุนทางวัฒนธรรม จะทำให้ชาวชุมชนเกาะเกร็ด ทำให้มีแรงจูงใจในการแสวงหาหนทางพัฒนาอาชีพ และนำทุนทางวัฒนธรรมที่มีอยู่มาเปลี่ยนแปลงสินทรัพย์ให้เป็นทุน อันจะเป็นหนทางที่ให้ชาวชุมชนมีการผนึกกำลังกันพัฒนาชุมชนได้อย่างต่อเนื่อง

ส่วนแนวทางการส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชนของรัฐบาล อาจเป็นสถานการณ์ที่มีส่วนดีในแง่ของเป็นการเพิ่มศักยภาพด้านการค้าและการลงทุน เป็นการสร้างกลุ่มภาคประชาชนต่อรองฝ่ายรัฐ ให้เพิ่มสาธารณูปการในพื้นที่ และเป็นการประชาสัมพันธ์พื้นที่ แต่สำหรับภาคธุรกิจนั้น มักมุ่งมั่นที่จะพัฒนาชุมชนเกาะเกร็ด ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวหรือพยายามทำทุกสิ่งให้ชุมชนกลายเป็นชุมชนทุนนิยมเพื่อสร้างความเพื่อสร้างความมั่งคั่ง สอดคล้องกับแนวคิดของ ฉัตรทิพย์ นาถสุภา (Natsupha, 2007) ที่มองว่า ธุรกิจชุมชนมีระดับของการเริ่มต้นจากระดับครัวเรือน เพื่อการพึ่งตนเอง สู่ระดับชุมชนและเครือข่าย เพื่อสร้างระบบการเกื้อหนุนพึ่งพากันในชุมชน ก่อนที่จะก้าวไปสู่ระดับธุรกิจเพื่อสนองตอบต่อความต้องการนอกชุมชนและเครือข่าย จนทำให้เกิดกิจกรรมที่เกิดขึ้นนำมาสู่ความเป็นธุรกิจของชุมชนในที่สุด ผลการวิจัยพบว่า จากกระแสทุนนิยมอาจทำให้ชาวชุมชน อยู่ในฐานะตกเป็นเบี้ยล่างในที่สุด เพราะการมีอำนาจทุนที่สูงของภาคธุรกิจ ส่งผลให้ในอดีตที่ผ่านมาบ้านเรือนหลายหลังต้องอพยพเพราะรายได้ไม่เพียงพอ และเมื่อชุมชนสามารถเสริมสร้างรายได้ ก็ทำให้ชาวชุมชน มีความมั่นใจในสภาพความเป็นอยู่ จึงมีความพยายามเข้าร่วมกิจกรรมโดยต่อเนื่อง บางครอบครัวแสดงให้เห็นถึงความสำคัญ โดยเป็นผู้นำในการดำเนินกิจกรรม สำหรับการดำเนินการของกลุ่มวิสาหกิจดั้งเดิมตามที่ได้รับข้อมูลจากการเข้าร่วมกิจกรรม นับว่ากิจกรรมการเสริมสร้างเศรษฐกิจชุมชนก่อให้เกิดผลดี เพราะเป็นการสร้างรายได้ให้กับครอบครัว

ที่ยากจนเป็นการป้องกันปัญหาที่อาจเกิดขึ้น
ในอนาคต

3. การประเมินรูปแบบการเสริมสร้าง
เศรษฐกิจชุมชน ด้วยทุนทางวัฒนธรรมของชุมชน
เกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี อยู่ในระดับมาก เพราะ
การวิจัยครั้งนี้เน้นการศึกษาทุนที่อยู่ในตัวตน
เป็นการแสดงออกของร่างกายจิตใจและอุปนิสัย
มักปรากฏในชีวิตทางวัฒนธรรม ที่ต้องใช้ระยะเวลา
ในการขัดเกลาทางสังคม ซึ่งทำหน้าที่
ถ่ายทอดความคิด ทักษะคิด และค่านิยมซึ่งมีผล
ต่อการทำความเข้าใจหรือการรับรู้ของชุมชน
โดยผลการศึกษากการเสริมสร้างเศรษฐกิจชุมชน
ด้วยทุนทางวัฒนธรรมของชุมชนเกาะเกร็ด
จังหวัดนนทบุรีนั้น ภาครัฐกำหนดยุทธศาสตร์
การพัฒนา ตามแผนพัฒนาจังหวัด ให้ชุมชน
ยึดเป็นแนวทางการดำเนินชีวิต คือ การกำหนด
แนวทางการประกอบอาชีพและการบริหารจัดการ
จัดการในชุมชน ดังนั้น การที่จะทำให้ชาวชุมชน
เกาะเกร็ด ประพฤติตามยุทธศาสตร์ตามที่กำหนด
ภาครัฐจึงใช้ระเบียบปฏิบัติ เป็นกระบวนการ
ขัดเกลาชาวชุมชนเกาะเกร็ด ตั้งแต่กระบวนการ
คัดเลือกทุนวัฒนธรรมที่เหมาะสมนำมาส่งเสริม
พัฒนา ให้มีชาวชุมชนเกาะเกร็ด มีความรู้
นอกจากนี้กิจกรรมที่ดำเนินการมานั้นยังแสดง
ให้เห็นถึงการ ให้ความสำคัญและแสดงออก
ถึงความภาคภูมิใจในวิถีชีวิตของตน สอดคล้อง
กับ วินัย บุญลือ (Boonlue, 2002) กล่าวถึงการ
ศึกษาว่ามีบทบาทสำคัญในการชี้ชัดความหมาย
และรหัสของวัฒนธรรม เพราะมีส่วนช่วยในการ
สร้างความเด่นชัดและความแตกต่างของกลุ่ม

ยิ่งในกลุ่มสังคมที่มีการแข่งขันกันมาก ก็จะมี
การแข่งขันกันสิ่งสมทุนที่อยู่ในตัวตนมากขึ้นด้วย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

1. รูปแบบการพัฒนาการเสริมสร้าง
เศรษฐกิจชุมชน ด้วยทุนทางวัฒนธรรมนี้มีความ
เหมาะสมกับชุมชนขนาดเล็กที่มีวัฒนธรรมและ
ภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่นเดียวกับกรณีศึกษา ดังนั้น
ในการนำไปใช้กับชุมชนอื่น จำเป็นต้องคำนึง
ถึงขนาด และบริบทของชุมชนนั้น ๆ ให้มีความ
ใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง

2. ในการนำผลของการวิจัยไปกำหนด
นโยบายสู่การปฏิบัติควร สร้างความตระหนัก
ในการมีส่วนร่วมให้มากเพราะมิฉะนั้น อาจทำให้
ชุมชนเกิดความรู้สึกว่าเป็นการเพิ่มภาระให้กับ
เขา ทำให้การดำเนินงานอาจไม่มีประสิทธิภาพ
เท่าที่ควร

3. ควรมีการกำหนดเป้าหมายการพัฒนา
ให้ชัดเจนว่าไม่ได้ทำเพื่อกระแสการพัฒนาจาก
ภายนอกแต่ทำเพื่อมุ่งหวังในการพัฒนาตนเอง
และชุมชนสู่ความยั่งยืน

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการนำแนวคิดการพัฒนา
รูปแบบไปใช้พัฒนาในชุมชนอื่น ๆ ที่ต้องการ
เสริมสร้างเศรษฐกิจชุมชน

2. ควรมีการประเมินด้วยวิธีอื่น ๆ
เพื่อการปรับปรุงรูปแบบการพัฒนาให้เหมาะสม
เพื่อสามารถนำไปใช้ได้กับทุกพื้นที่

REFERENCES

- Aunno, A. (2005). **Sustainable agriculture: the advancement of local knowledge and the counterattack**. Bangkok : O.S. Printing House. (in Thai)
- Boonlue, W. (2002). **Cultural capital and contention The symbolic power of the Pakakayo Community**. Chiang Mai. (in Thai)
- Dulyakasem, U. (2002). **Social science for research and development concepts**. Ayutthaya: Thianwatthana. (in Thai)
- Natsupha, C. (2007). **Community economic concepts theoretical proposals in different social contexts**. 3rd edition. Bangkok: Creative Publishing Company Limited. (in Thai)
- Na Thalang, A. (1999). **Geographical characteristics and socio-cultural environment in various regions of Thailand: Basic factors for the formation of local knowledge**. Sukhothai Thammathirat University Journal. (12), 14.
- Office of the National Economics and Social Development Council. (2018). **The eleventh national economic and social development plan (2017 – 2021)**. Retrieved August 2, 2018, from <http://www.royalthaipolice.go.th/downloads/plan12.pdf>
- Panuwun, T. (2011). **Changing factors of riverside communities in Bangkok Noi canal**. Retrieved July 6, 2018, from <http://www.thaithesis.org/detail.php?id=1082543000779>
- PinKeaw, G. (2012). **Creative economy culture capital and business opportunities**. Executive journal, 33-35.
- Ramkomut, A. (1999). **Ko Kret: The way of life of the Mon Riverside community of Chao Phraya**. Bangkok: Confederation of Publishing House Company Limited. (in Thai)
- Rojpitugkun, L. (2007). **The development of conservation and promotion model of palm sugar palm: a case study of Pak Nam Subdistrict, Bang Khla District Chachoengsao**. Ph.D. Program in Education Program for Local Development. Rajabhat Rajanagarindra University.